

ANNE - ÇOCUK İLİŞKİSİNDE KADINLARIN YAŞADIĞI İLETİŞİM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (KARS İLİ ÖRNEĞİ)

Zarife Şişman KARAŞAH*

Aysel GÜVEN**

Bütün anneler; özgüven sahibi, sorunlarını çözeabilen, tüm canlılara saygı duyan, adil, kendisiyle ve hayatla barışık, sorumluluk sahibi, üretken çocuklar yetiştirmeyi arzulamaktadır. Ancak bu arzuya tesadüfen değil; anne babaların belirli davranışları ile ulaşılmak mümkün olmaktadır. Çocukların içinde yaşadıkları iletişim ortamında (aile) biçimlendiği gerçeğinden yola çıkarsak özellikle ana karnında başlayan anne-çocuk ilişkisi bu bağlamda daha da önem kazanmaktadır.

Konu bu açıdan ele alındığında tüm anne babalar iyi niyetlidir. Ancak istenen sonuca ulaşabilmek için iyi niyet yetmemektedir. **Etkili bir iletişimle** elde edemeyeceğimiz şeyler yoktur. Bu konuda anne baba tutumlarına baktığımızda özellikle de annelerin yıllardır enerjilerinin çoğunu, çocuklarının yanlışlarını düzeltmeye, onları değiştirmeye harcadıklarını görmekteyiz. Üstelik bu uğraş atalarımızdan bize kalmış bir miras gibi tüm annelerde yıllardır süregelmemekte. Çünkü çocuk eğitiminde başka bir yol bilinmemektedir. Anne babalığımızı, kendi anne babamızın anne babalığından farkında olmadan edindiğimiz bir bakış açısı ile yaşıyoruz.

Doğan Cüceloğlu, iletişimi “Bir canın başka bir cana dokunmasıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Bu da ancak duyguların anlaşılması ve kabul edilmesiyle gerçekleşebilir. Çocuğu yetenekleri, düşünceleri ve duygularıyla olduğu gibi kabul etmek, ona kendini geliştirebileceği bir alan yaratacaktır.

Çocuklardaki dil gelişimi anne-babaları hayrete düşürecek hızdadır. Dil, çocuğu güçlendirir ve zenginleştirir. Fakat dil kendiliğinden gelmez. Dil öğrenilmek zorundadır. Dil öğrenimi, büyük oranda ilk dört- beş yıl içinde gerçekleşir. Hatta anne karnında başlaması bile mümkün. Çocuğunuz yaşamının ilk aylarında farklı şekillerde ağlayarak ve sesler çıkartarak isteklerini anlatmaya çalışır. Siz de, bunların ne anlama geldiğini hemen bilirsiniz. Yani ağlayan çocukta konuşma da gelişmeye başlamıştır. Bebekler konuşmayı tam olarak beceremeseler de, yedinci aydan itibaren, onlarla hangi dilde konuşulduğunu anlamaya başlarlar. Çocuklar, içinde yaşadıkları çevrede organizmanın gereksinimlerini karşılamak için işaretleri, sesleri daha sonra da kullanılan araçların adlarını öğrenirler. Uzun tekrarlarla öğrendiği sözcükleri birbiriyle ilişkili olacak şekilde cümle kurarlar. Böylece dil gelişimleri, çevrelerinden öğrendikleri sözcükleri kullanarak duygu ve düşüncelerini anlatabilmelerine, çevredeki konuşmaları ve yazılanları anlayabilme yeteneğine dönüşür. Bu yetenek ne kadar zengin olursa iletişim güçleri de o denli zenginleşecektir. Çocuk ilk dil edimini annede kazanır. Böylece ilk ve sağlıklı iletişimi annesiyle kurar. Duygu ve düşüncelerimizi ne kadar sağlıklı anlatırsak anlamak ve anlaşmak o kadar sağlıklı olmaktadır. Bu da dilin etkili kullanımıyla mümkündür. Çocuğun doğumundan, büyümesinden, beslenmesinden, eğitiminden birinci derecede sorumlu olan anne ve babalar -özellikle de çocuğun her an yakınında olması sebebiyle daha çok anneler- sorumludur.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada amaç, kadınların aile içerisinde nasıl daha etkili olabileceklerini göstermeyi, anne-çocuk ilişkisinde sağlıklı iletişimin önemini kavratmayı, kadınların potansiyel gücünü vurgulamayı ve kadın olmanın farkındalığını hissettirmeyi hedef almaktadır.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Kars ili Sukapı mahallesinde ikâmet eden kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem ise tesadüfi seçimle 8'i dul, 72'si evli olmak üzere toplam 80 kadın olarak belirlenmiştir. 80 kadının; 8'inin bebek beklemekte, 18'inin iki, 26'sının üç, 13'ünün dört, 15'inin ise beş çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Kişisel ilişkilerin sağlam bir temel üzerine kurulması açık iletişimle olur ancak bu insanların başlarından geçen olayları birbirine anlatmasıyla sağlanmaz. Kişiler etkileşimde buldukları sırada, o anda, bu etkileşimden doğan düşünce ve duyguları paylaşabilirlerse kendilerini açmış olurlar. Kendini açmak ise ancak "güven duyulan" bir kişiye yapılabilir. Bir insanın karşısındakine güven duyabilmesi ise zaman içinde gerçekleşir. Kurduğumuz dostluk ilişkileri, o kişilerin geçmiş yaşantılarını öğrenip, ya da şimdiki yaşam olaylarını gözleyerek onları tanımamızla oluşmamıştır. Belki bu bilgilerin de katkısı olmuştur onların yaşantısını anlamamıza ama burada esas olan o anda, orada, bizimle ilişki içindeyken ne yaşadıklarını anlayabilmek ve paylaşabilmek ve kendi duygu ve düşüncelerimizi de ona aktarabilmektir, yani **etkileşim sürecidir**.

Söz konusu kadınlardan elde edilen bulgulardan hemen hemen her evde çocuk eğitimi adına baskıcı bir yöntem uygulandığı, bununla ilintili olarak çocukla - aile arasında bir uçurum doğduğu tespit edilmiştir. Çünkü baskıcı yöntemde anne babalar güç kullanarak çatışmayı kazanmış gibi görünürken, çocuklar kaybeden taraftadır ve mutsuzdur. Aslında kazananın olmadığı bu çatışmada çalışmamıza katılan kadınların büyük çoğunluğu çocuklarında sorumluluk duygularının gelişmediğini, isyan duygusuyla yüklendiklerini ifade ettiler. Yaşanan çatışmalardan annenin de en az çocuk kadar zarar gördüğü düşüncesinden yola çıkarak anne-çocuk iletişiminin yedinden gözden geçirilmesi gerçeği öne çıkmaktadır. Bu araştırma kadınların, çocuklarına etkili bir anne olabilmeleri ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri yönünde anneliğe bakışlarının belirlenmesi; çocuk ve ergen psikolojisini anlamaları açısından önem taşımaktadır.

Çocuklar öncelikle ebeveynlerini dinleyerek, çevresindeki diğer insanlarla iletişim kurarak ve onları taklit ederek konuşmayı öğrenir. Bu nedenle çocuklarınızla konuşurken iyi bir dil kullanmanız çok önemlidir. Çocuklarla, çocuklar gibi konuşulmamalı. Örneğin: "gaga mı istermiş benim kızım" ya da "atta mı gidecekmış" yerine "Seker mi istermiş benim kızım, gezmeye mi gidecekmış" gibi düzgün cümleler kurulmalı. Konuşurken kullanılan ses tonu ve vücut dili, konuşmalara uygun olmalı. Örneğin: sevinçliyseniz, sevinçli olduğunuzu, kızgınsanız, kızgın olduğunuzu, ses tonunuzla, yüz ifadenizle, kısacası vücut dilinizle de belli edilmeli. Böylece çocuk, duyguları ve söylemek istenilen şeyi çok daha iyi anlayacaktır. Duygu ve düşüncelerini ifade edebilmeyi öğrenen çocuğun, söz dağarcığı da zenginleşir. Böylece daha sağlıklı iletişim kurabilir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada söz konusu grubun "etkili anne" rolleriyle ilgili tutumlarını görebilmek için araştırmacılar tarafından hazırlanan ve geçerliliği kabul gören 20 maddelik likert tipi "Etkili Anne Ölçeği" uygulanmıştır. Söz konusu yirmi ayrı özellik beş dereceli olarak (hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum) bir ölçekte cevaplandırılmıştır. Tutum ölçeğinin 20 maddesi faktör analizine tabii tutularak 3 boyuta indirildi. Bu boyutlar ankete tabi tutulan kadınların;

Anneliğe Bakış Açısı,

Kadına Bakış Açısı,

Anne-Çocuk İletişimine Bakış Açısı,

olarak tespit edilmiştir.

Ankete katılan kadınların sorulara vermiş olduğu her bir yanıt SPSS programında değerlendirilerek bir sonraki çalışmalarımızı Őekillendirmesi amacıyla farklı açılardan analiz edilerek değerlendirildi.

Kadınlar sahip oldukları çocukların yaş durumuna göre gruplara ayrılarak Kafkas Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Merkezinde haftada bir gün olmak üzere 4 ay boyunca, “İletişim, Beden Dili, Drama, ocuk Psikolojisi, Ergen Psikolojisi” konularında eğitime tabi tutuldular. Kadınların çocukları da aynı günlerde eğitim çalışmalarına katıldılar. Çocuklara da yaş grupları oluşturularak, “Drama, Grsel Sanatlar, Matematik Oyunları ve İletişim” konularında eğitici dersler verildi. Verilen 4 aylık eğitim çalışması sonucunda ocuk ve annede gözlenen değişimler, ilerlemeler kadınlardan sözlü ve yazılı olarak alınıp değerlendirildi. Sonuç olarak eğitime katılan kadınlarda ve çocuklarda “anne-ocuk” iletişimde gözle görülür gelişmeler saptandı.

* Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Bölümü Oğr. Elemanı

** Kafkas Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Oğretim yesi

Anahtar Sözcükler: Kadın, Evlilik, İletişim, Etkili Anne